

**การติดตามแผนปฏิบัติการเพื่อการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม
ชุมชนริมแม่น้ำ คู คลอง : พื้นที่น้ำร่องคลองอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๒)**

๑. บทนำ

๑.๑ ความสำคัญของพื้นที่

คลองอัมพวา เป็นคลองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีประเพณีวัฒนธรรมสืบทอดจากคนรุ่นเก่า มีชุมชนริมน้ำที่เคยมีความรุ่งเรือง มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม มีสิ่งปลูกสร้างแบบดั้งเดิม และระบบนิเวศ คลองอัมพวายังมีความสมบูรณ์ทางธรรมชาติ แต่จากช่วงเวลาที่ผ่านมานั้น พบว่ามีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาในคลองอัมพวาเพิ่มขึ้นมาก ทำให้เกิดผลกระทบกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและรูปแบบวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นเดิมเปลี่ยนสภาพไป เช่น มีการสร้างเขื่อนริมคลองที่มีลักษณะแข็ง มีเสียงดังจากเรือ และเรือนที่พักอาศัยมีการรื้อถอนเปลี่ยนสภาพความเป็นอาคารริมน้ำเดิม เป็นต้น

ดังนั้น เพื่อดำรงรักษาไว้ซึ่งคุณค่าความสำคัญของสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศธรรมชาติ และด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของชุมชนริมน้ำ “คลองอัมพวา” จึงได้จัดทำแผนปฏิบัติการ เพื่อการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม ชุมชนริมแม่น้ำ คู คลอง: พื้นที่น้ำร่อง คลองอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๒) เพื่อการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและพัฒนาสภาพแวดล้อม “คลองอัมพวา” ให้ยั่งยืนต่อไป

๑.๒ ความเป็นมาของแผนปฏิบัติการเพื่อการอนุรักษ์

๑) การประชุมคณะอนุกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม ครั้งที่ ๑/๒๕๕๖ วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ได้พิจารณาเรื่อง ความคืบหน้าโครงการก่อสร้างอาคารริมคลองอัมพวา และการดำเนินการตามมติคณะอนุกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม เรื่อง คลองอัมพวา และเห็นว่าควรให้มีการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม ชุมชนริมแม่น้ำ คู คลอง: คลองอัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามต่อไป

๒) คำสั่งคณะอนุกรรมการฯ ที่ ๑/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๖ เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนการดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม ชุมชนริมแม่น้ำ คู คลอง: คลองอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยมี นายบุญญวัฒน์ ทิพทัส และนายมานิตย์ ศิริวรรณ เป็นที่ปรึกษาคณะทำงาน และนางดวงมาลย์ สันธูนิช ประธานคณะทำงาน มีผู้แทนกรมโยธาธิการและผังเมือง กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กรมทรัพยากรน้ำ กรมศิลปากร การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคสาขาสุทธสงคราม เทศบาลตำบลอัมพวา กองบริหารจัดการที่ดิน (สผ.) ผู้อำนวยการกลุ่มงานอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เป็นคณะทำงาน และผู้อำนวยการกลุ่มงานอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ เป็นเลขานุการและคณะทำงาน รวม ๑๔ ท่าน เพื่อจัดทำกรอบ แผนงานการดำเนินงาน โครงการ กิจกรรม แนวทางและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาแม่น้ำ คู คลอง ที่สอดคล้องกับนโยบาย แผนงานการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมแม่น้ำ คู คลอง ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๔

๓) หนังสือคณะทำงานจัดทำแผนการดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมและศิลปกรรมชุมชนริมแม่น้ำ คู คลอง: คลองอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ที่ ทส ๑๐๐๗.๒/ว ๑๕๔ ลงวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๕๗ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ในฐานะฝ่ายเลขานุการฯ

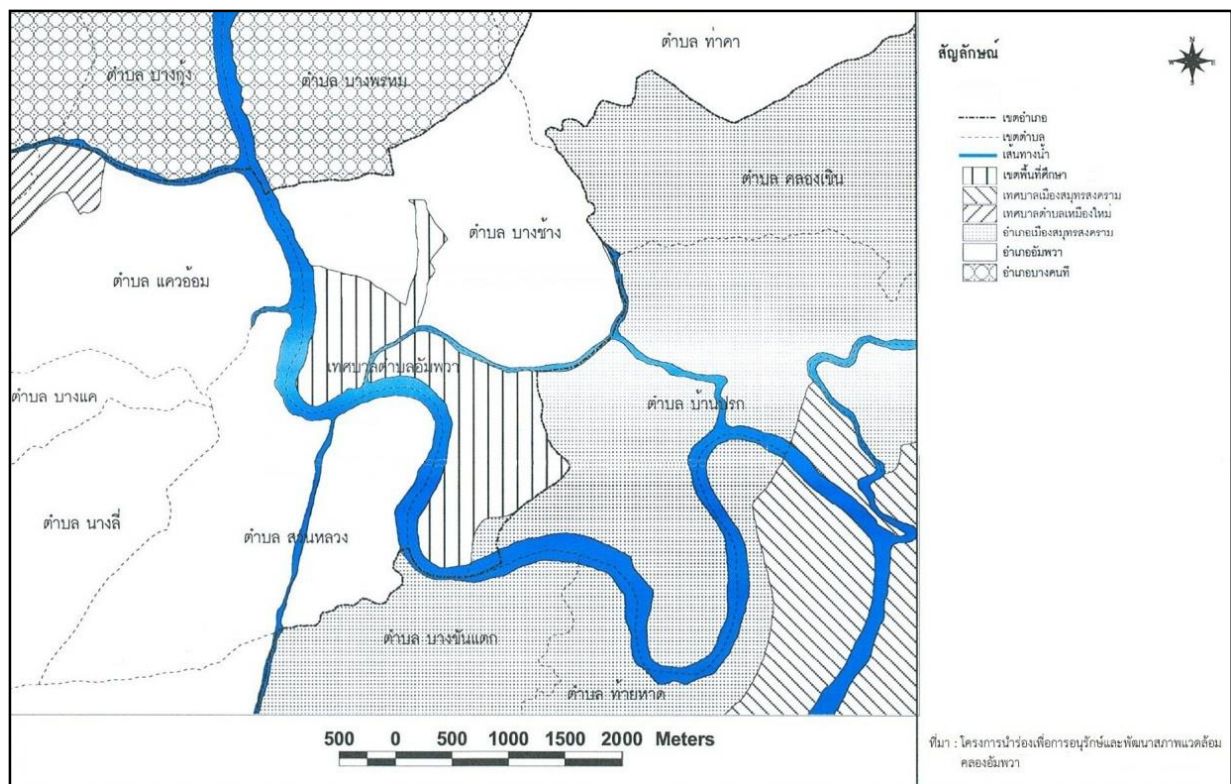
ได้ประสานการดำเนินงานจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม ชุมชนริมแม่น้ำ คู คลอง: คลองอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๒) โดยได้แล้วเสร็จและจัดส่งแผนปฏิบัติการฯ ดังกล่าว เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบแผนปฏิบัติการเพื่อการอนุรักษ์ฯ ดังกล่าว

๔) ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๒ สม. ได้ดำเนินการติดตามผลการดำเนินงานประจำปี ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแผนปฏิบัติการ เพื่อการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม ชุมชนริมแม่น้ำ คู คลอง: พื้นที่น้ำร่อง คลองอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๒) เพื่อนำมาประมวลจัดทำผลการติดตามแผนปฏิบัติการฯ ดังกล่าว

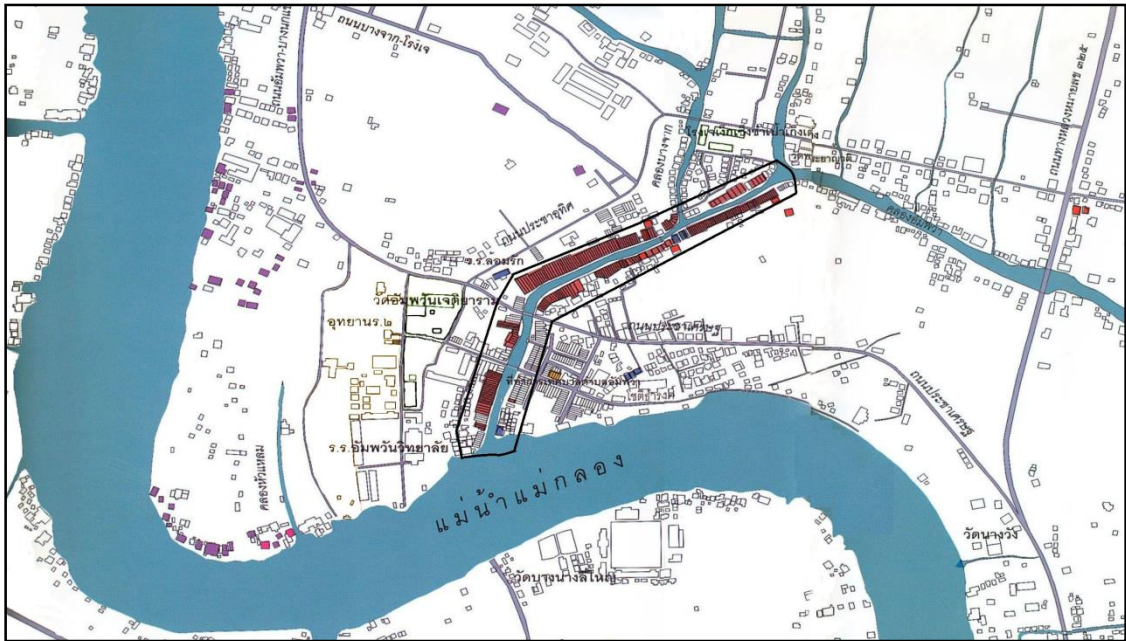
๒. ข้อมูลพื้นที่คลองอัมพวา

๒.๑ ที่ตั้งและขอบเขตของคลองอัมพวา

คลองอัมพวา ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งเทศบาลตำบลอัมพวา มีพื้นที่ครอบคลุมตำบลอัมพวาทั้งหมด แบ่งออกเป็น ๑ ตำบล ๑ หมู่บ้าน อยู่ในเขตการปกครองของอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม มีเนื้อที่ประมาณ ๒.๕ ตารางกิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ ๗๐ กิโลเมตร ตามทางหลวงหมายเลข ๓๕ (ถนนพระราม ๒) อาณาเขต ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลบางช้าง อำเภออัมพวา ทิศใต้ติดต่อกับแม่น้ำแม่กลอง อำเภออัมพวา ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลบ้านปรก อำเภอเมืองสมุทรสงคราม ทิศตะวันตก ติดต่อกับแม่น้ำแม่กลอง อำเภออัมพวา และพื้นที่ส่วนหนึ่งยังครอบคลุมตำบลบางช้าง อำเภออัมพวา และตำบลบ้านปรก อำเภอเมืองสมุทรสงคราม ภาพที่ ๑ และ ภาพที่ ๒

ภาพที่ ๑ แสดงที่ตั้งคลองอัมพวา เทศบาลตำบลอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ภาพที่ ๒ แสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษาคลองอัมพวา อำเภอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

๒.๒ ลักษณะภูมิประเทศและลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิประเทศ ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลอง และมีคลองอัมพวาซึ่งแยกจากแม่น้ำแม่กลองไหลผ่านพื้นที่ชุมชน และได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเลหนุน น้ำไหลขึ้นลงตลอดปี

ลักษณะภูมิอากาศ จะมีฝนตกชุกประมาณเดือนพฤษภาคม-ตุลาคม เนื่องจากได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และทะเลจีนใต้ เนื่องจากอยู่ไม่ไกลทะเลจึงทำให้อากาศไม่ร้อน

๒.๓ สภาพทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

๑) ประชากรและลักษณะทางสังคม

ชุมชนอยู่ในเขตเทศบาลตำบลอัมพวา มี ๑๐ ชุมชน ประกอบด้วย ชุมชนบางจาก ชุมชนโรงเจ ชุมชนบ้านหัวแหลม ชุมชนวัดอัมพวัน ชุมชนประชาอุทิศ ชุมชนริมเขื่อน ชุมชนตลาดอัมพวา ชุมชนบางกะพ้อม ๑ และชุมชนบางกะพ้อม ๒ โดยประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รองลงมาเป็นพานิชยกรรม อุตสาหกรรม รับราชการ ทำให้เศรษฐกิจของอัมพวาขึ้นอยู่กับภาคเกษตร พื้นที่ของชุมชนคลองอัมพวาอยู่บริเวณที่ราบลุ่มซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์มากเหมาะแก่การปลูกไม้ยืนต้น โดยจะปลูกกระจายทุกส่วนของชุมชนพืชที่ทำรายได้ให้กับชุมชนได้แก่ มะพร้าว ลิ้นจี่ และส้มโอ โดยใช้ถนนและแม่น้ำ ลำคลองในการขนส่งทางการเกษตรอยู่บ้าง ส่วนอุตสาหกรรมในเขตชุมชนคลองอัมพวา เป็นอุตสาหกรรมที่มีขนาดเล็ก เช่น น้ำตาล มะพร้าว ทอผ้า และขนมหวาน เป็นต้น

๒) สภาพระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม

ชุมชนอัมพวามีระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวสืบเนื่องมาจากสภาพที่ตั้งของพื้นที่ราบลุ่มใกล้ปากแม่น้ำที่ไหลลงสู่อ่าวไทย ทำให้มีการตกตะกอนของแร่ธาตุต่างๆ ชุมชนอัมพวามีคลองสาขาย่อยของแม่น้ำแม่กลองไหลผ่านหลายสาย ได้แก่ คลองอัมพวา คลองดาวดึงษ์ คลองบางจาก คลองผีหลอก และคลองเล็กที่แยกย่อยจากคลองที่กล่าวมาข้างต้น สร้างความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ดินในพื้นที่ ชุมชนจึงประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยพื้นที่สวนผลไม้ส่วนใหญ่อยู่ถัดจากเรือนแถวริมคลองอัมพวาเข้าไปด้านใน นอกจากความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติแล้ว

อัมพวายังได้ชื่อว่าเป็น “เมืองสามน้ำ” กล่าวคือ เป็นเมืองที่มีทั้งน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม เมื่อน้ำทะเลขึ้นจะดันน้ำจืดในแม่น้ำแม่กลองและคลองต่างๆ กลับขึ้นไป เมื่อน้ำทะเลหนุนขึ้นมาแทนที่ น้ำจืดจะเปลี่ยนเป็นน้ำกร่อย หรือชาวบ้านเรียกว่า น้ำล็กจืด ล็กเค็ม ปริมาณน้ำขึ้น-ลง ในแต่ละครั้งขึ้นอยู่กับวันข้างขึ้น ข้างแรม โดยปริมาณน้ำขึ้น-น้ำลงต่ำกว่า โดยจะอยู่ในช่วงขึ้นหรือแรม ๖-๑๑ คำ การเป็นเมืองสามน้ำของชุมชนอัมพวา ส่งผลให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งสร้างความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศทำให้เกิดพรรณไม้ยืนต้นและไม่พุ่มต่างๆ เช่น ลำพู จาก แสมดำ แสมขาว เหงือกปลาหมอ เป็นต้น มีสัตว์น้ำที่สำคัญ ได้แก่ ปลากระพง ปลาดู ปลาตะเพียน ปลาดิน กุ้งแม่น้ำหรือกุ้งก้ามกราม และหอยต่างๆ มีนกอพยพและนกประจำถิ่น เช่น นกยางควาย นกยางรอก เหยี่ยวแดง นกเอี้ยง เป็นต้น รวมทั้งสัตว์เลื้อยคลาน เป็นชุมชนที่มีระบบนิเวศที่เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของต้นลำพู ยังพบเห็นต้นลำพูได้ทั่วไปในบริเวณริมแม่น้ำ ซึ่งเป็นพื้นที่นิยมล่องเรือของนักท่องเที่ยวในตอนกลางวัน

๒.๔ คุณค่าความสำคัญโดยรวมของพื้นที่ ความสำคัญของชุมชนอัมพวามี ๓ ด้าน คือ

๑) ด้านประวัติศาสตร์ อัมพวาเป็นชุมชนที่สำคัญ เนื่องจากเป็นเมืองของต้นราชินิกุล ราชวงศ์จักรีเป็นที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ ๑ เมืองพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ กล่าวคือ เมืองราชินิกุล คือ นิवासสถานเดิมของกรมสมเด็จพระอมรินทราบรมราชินีในรัชกาลที่ ๑ และสถานที่พระราชสมภพของกรมสมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินีในรัชกาลที่ ๒ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เสด็จประพาสต้น ในปี พ.ศ. ๒๔๔๗ และ พ.ศ. ๒๔๕๒ โดยเฉพาะบริเวณบ้านขุนวิจิตรสมรรถการ ซึ่งเป็นนายอำเภออัมพวาในสมัยนั้น และพระตำหนักอัมพวาของสมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต (ถูกรื้อย้ายมาไว้ที่วังสวนผักกาด กรุงเทพฯ) นอกจากนี้ ยังมีประวัติการตั้งถิ่นฐานของชุมชนริมน้ำมาอย่างน้อยตั้งแต่สมัยปลายกรุงศรีอยุธยา ทั้งในรูปแบบของชุมชนชาวสวน และศูนย์กลางทางการค้าขายแลกเปลี่ยน

๒) ด้านการตั้งถิ่นฐานชุมชนและสถาปัตยกรรม ชุมชนอัมพวามีการตั้งถิ่นฐานมาเป็นเวลาช้านาน เป็นลักษณะเรือนแถวไม้เพื่อการค้าและอยู่อาศัย ตั้งอยู่ริมสองฝั่งคลองเป็นแนวยาว โดยหันหน้าเข้าหาคลอง มีการใช้ประโยชน์จากน้ำในการอุปโภคและการสัญจรอยู่บ้างในปัจจุบัน ซึ่งบ้านเรือนแถวริมน้ำสามารถพบเห็นได้ตลอดแนวสองฝั่งคลองอัมพวา ลักษณะทั่วไปเป็นเรือนแถวไม้เก่า ที่สร้างติดกันหรือต่อเนื่องกันเป็นแนวยาวตลอดลำคลอง เป็นเอกลักษณ์ของเรือนแถวริมน้ำดั้งเดิมที่นิยมสร้างในอดีต ลักษณะทางสถาปัตยกรรมเป็นเรือนแถวไม้ชั้นเดียว หลังคามีที่ตั้งเป็นทรงปั้นหยา จั่วเดี่ยว และจั่วคู่ มุงด้วยกระเบื้องว่าวหรือสังกะสีลูกฟูก ประตูส่วนใหญ่ยังคงเป็นบานเฟี้ยมไม้ เปิดกว้างตลอดแนว เพื่อประโยชน์ในการค้าขาย แลกเปลี่ยนสินค้า แต่จะมีบ้านบางหลังที่เป็นประตูไม้บานคูมีช่องลมเหนือประตู เพื่อใช้ในการระบายอากาศ ส่วนหน้าต่างเป็นหน้าต่างไม้บานเปิดคู่ พื้นบ้านเป็นไม้กระดานแผ่นใหญ่ ฝาผนังเป็นแผ่นไม้แผ่นตีซ้อนเกล็ด ฝ้าเพดานเป็นแผ่นไม้กระดานตีซ้อนทับกัน เรือนแถวริมน้ำที่สามารถพบเห็นได้ในชุมชนอัมพวา มีลักษณะรูปทรงของหลังคาที่แตกต่างกัน โดยสามารถจำแนกรูปแบบ อาคารเรือนแถวริมน้ำตามรูปแบบหลังคาได้เป็น ๓ แบบ คือ หลังคาทรงปั้นหยา หลังคาทรงจั่วเดี่ยว หลังคาทรงจั่วแฝด หลังคาทรงจั่วแฝดไทย สถาปัตยกรรมที่โดดเด่น ได้แก่ บ้านนายอำเภอเก่าซึ่งเป็นเรือนไทยขนาดใหญ่ อุทยานรัชกาลที่ ๒ อาคารสำนักงานเทศบาลตำบลอัมพวา เรือนไทย ประเพณี เรือนแพเดิม ตึกแถวเก่า บ้านเรือนริมน้ำและในสวนที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น มีวัดอัมพวันเจติยารามเป็นโบราณสถานขึ้นทะเบียน

เอกลักษณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งของเรือนแถวริมคลองอัมพวา คือ ป้ายชื่อร้านแบบโบราณ เนื่องจากในอดีตเรือนแถวเหล่านี้ เปิดเป็นร้านค้าขาย จึงมีป้ายชื่อร้านติดอยู่ แม้บ้านบางหลังจะถูกเปลี่ยนเป็น

บ้านพักอาศัยแล้ว แต่ก็ยังคงมีป้ายให้เห็นอยู่หน้าบ้าน ป้ายร้านที่พบเห็นในเรือนแถวริมคลองอัมพวา มีหลายรูปแบบ ส่วนใหญ่จะใช้ตัวอักษรไทยคู่กับอักษรจีนสีทอง บนพื้นสีเข้ม หรือเป็นอักษรประดิษฐ์ที่มีลวดลายงดงาม

๓) **ด้านมรดกทางวัฒนธรรม** ชุมชนอัมพวายังคงเป็นชุมชนน้ำท่ามกลางสิ่งแวดล้อมธรรมชาติของระบบนิเวศน้ำกร่อย สวนยกร่อง และโครงข่ายทางน้ำซึ่งได้ปรับแต่งเพื่อใช้ในการดำรงชีพและตั้งถิ่นฐานที่ทำให้เกิดวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำ ยังคงมีบ้านเรือนที่เป็นทั้งเรือนไทย หอ้งแถว เรือนพื้นถิ่นที่หันหน้าสู่คลองเป็นแนวยาวตลอดสองฝั่งคลองซึ่งถือได้ว่าหายาก และยังคงสภาพให้เห็นอยู่อย่างค่อนข้างสมบูรณ์ มีบันไดทอดลงน้ำเป็นระยะตลอดลำคลอง ยังคงมีพระพายเรือบิณฑบาตรทางน้ำ นับเป็นวัฒนธรรมหรืออัตลักษณ์ของอัมพวา นอกจากนั้นยังมี ความโดดเด่นด้าน ศิลปกรรม ศิลปะการแสดง การดนตรี การทำอาหารและขนม และเบญจรงค์ ส่งผลให้ชุมชนอัมพวาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียง เนื่องจากยังคงรักษาสถาปัตยกรรมและภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่สะท้อนเรื่องราวในอดีต และเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนริมน้ำและเป็นต้นแบบการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนริมน้ำให้แก่ชุมชนอื่นๆ ของประเทศ

๒.๕ ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่

ปัจจุบันชุมชนอัมพวาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียง ซึ่งเป็นผลจากการอนุรักษ์ดำเนินงานด้านการอนุรักษ์และการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมธรรมชาติคลองอัมพวาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ เป็นต้นมา ทำให้ชุมชนอัมพวาเป็นต้นแบบของการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมของชุมชน กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและธรรมชาติที่มีชื่อเสียงของประเทศที่ได้รับความนิยมอย่างสูง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในหลายด้าน ทั้งทางด้านการใช้ที่ดินและอาคาร ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม สามารถสรุปผลในด้านต่างๆ ดังนี้

๑) การเปลี่ยนแปลงทางด้านการใช้ที่ดินและอาคาร

เทศบาลตำบลอัมพวามีพื้นที่ประมาณ ๒.๕ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๑,๕๖๖.๖๕ ไร่ ในอดีตที่ผ่านมาการใช้ที่ดินส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม รองลงมาคือ ที่อยู่อาศัย ศาสนสถาน และการพาณิชย์กรรม ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ โครงสร้างการใช้ที่ดินของเทศบาลตำบลอัมพวาเปลี่ยนแปลงพอสมควร โดยยังมีการใช้ที่ดินส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งมีพื้นที่ลดลง ขณะที่ที่อยู่อาศัยและพาณิชย์กรรมมีพื้นที่เพิ่มมากขึ้นพอสมควร และพบว่ามีการขยายตัวของศูนย์กลางชุมชนบริเวณปากคลองและสองฝั่งคลองอัมพวาอย่างชัดเจนโดยเฉพาะพื้นที่ริมคลองอัมพวาที่อยู่ลึกจากปากคลองเข้าไปด้านในมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นพาณิชย์กรรมเกือบทั้งหมด ขณะที่พื้นที่พาณิชย์กรรมบริเวณปากคลองอัมพวาก็ขยายพื้นที่มากขึ้น ดังนั้น การขยายตัวของพื้นที่พาณิชย์กรรมส่วนใหญ่เกิดขึ้นในบริเวณที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการดำเนินโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนอัมพวา ส่วนการขยายตัวของพื้นที่คลังสินค้าและอุตสาหกรรมนั้น เกิดขึ้นในที่ดินเดิมทั้งหมด และพบว่าการขยายตัวของพื้นที่จอดรถแทรกตัวอยู่กับการใช้ที่ดินหลักในประเภทต่างๆ เช่น วัด โรงเรียน และแหล่งพาณิชย์กรรม เพื่อบริการรถยนต์ของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ช่วงวันหยุด หรือวันนักขัตฤกษ์ ในด้านการใช้ประโยชน์อาคารริมคลองอัมพวา อาคารส่วนใหญ่เป็นอาคารไม้เก่าที่มีมาตั้งแต่สมัยที่ชุมชนอัมพวาเป็นศูนย์กลางการคมนาคมทางน้ำ และเป็นศูนย์กลางพาณิชย์กรรมของจังหวัดสมุทรสงคราม รูปแบบทางสถาปัตยกรรมของอาคารริมน้ำในคลองอัมพวา แบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ เรือนแถวไม้ เรือนไทยโบราณ อาคารพื้นถิ่น และอาคารร่วมสมัย อาคารส่วนใหญ่มีทางเข้าคอนกรีตเสริมเหล็กอยู่ด้านหน้าขนานไปกับแนวคลอง และมักมีบันไดเพื่อลงสู่คลอง บางหน่วยมีศาลาหรือชานยื่นเข้าไปในคลองสำหรับพักผ่อนและการใช้ประโยชน์อื่น

๒) การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ

การเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่เป็นผลสืบเนื่องจากการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนในเขตเทศบาลตำบลอัมพวา และพื้นที่ใกล้เคียง โดยจุดเริ่มต้นจากการจัดตลาดน้ำอัมพวาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ได้มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว รวมถึงจากการจัดงานสุดยอดหมู่บ้านอุตสาหกรรมและผ้าทอไหมครั้งที่ ๔ : เจ้าฟ้านักอนุรักษ์แผ่นดินที่เมืองทองธานีของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้จำลองเอาตลาดน้ำไปจัดแสดงในงานตามด้วยการนำเสนอเรื่องราวของตลาดน้ำและชุมชนอัมพวาโดยสื่อต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ทำให้ชุมชนอัมพวากลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวมาเยือนและพักแรมจังหวัดสมุทรสงครามมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้มีการขยายธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้นด้วย เช่น สถานที่พักแรม ร้านอาหาร และร้านขายของที่ระลึก

๓) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นผลมาจากการดำเนินโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนอัมพวา ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดก็คือ การฟื้นฟูประเพณีดั้งเดิม และการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เช่น การฟื้นฟูการลอยกระทงสายซึ่งทำจากกาบกล้วย การฟื้นฟูการใส่บาตรทางน้ำ ฯลฯ นอกจากนี้ ยังพบว่า การฟื้นฟูตลาดน้ำอัมพวา ส่งผลให้เกิดกระแสการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนในวงกว้าง โดยเฉพาะการฟื้นฟูตลาดเก่าริมน้ำและตลาดน้ำดั้งเดิม รวมทั้งการพัฒนาตลาดน้ำแหล่งใหม่เกิดขึ้นในหลายพื้นที่ เช่น ตลาดน้ำคลองลัดมะยม กรุงเทพมหานคร และตลาดน้ำบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เป็นต้น

๒.๖ ปัญหาสิ่งแวดล้อมและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชน

เนื่องจากปัจจุบันพื้นที่ชุมชนและคลองอัมพวา ได้รับความนิยมอย่างสูงในด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติที่มีชื่อเสียงของประเทศ ส่งผลให้ระบบนิเวศตามธรรมชาติ และภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนได้รับผลกระทบอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งจากการประสานและจัดประชุมเพื่อพิจารณาต่อ (ร่าง) แผนปฏิบัติการเพื่อการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมชุมชนริมน้ำ คู คลอง: พื้นที่น้ำร่อง คลองอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๒) รวม ๒ ครั้งต่อชุมชนและผู้นำชุมชน ๑๐ ชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลอัมพวา ชุมชนบางจาก ชุมชนโรงเจ ชุมชนบ้านหัวแหลม ชุมชนวัดอัมวัน ชุมชนประชาอุทิศ ชุมชนริมเขื่อน ชุมชนตลาดอัมพวา ชุมชนบางกะพ้อม ๑ และชุมชนบางกะพ้อม ๒ เมื่อวันที่ ๙ เมษายน ๒๕๕๗ และหน่วยงานในพื้นที่ เมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมศูนย์สาธารณสุขเทศบาลตำบลอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าพื้นที่คลองอัมพวาและบริเวณโดยรอบ มีปัญหาสิ่งแวดล้อมและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชน สรุปได้ดังนี้

๑) ปัญหาการกัดเซาะพังทลายของตลิ่ง หรือพื้นที่ริมน้ำคลองอัมพวา รวมถึงการตื้นเขินของลำคลอง

๒) ปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น ขยะมูลฝอย เสียงดังของเรือ ระบบนิเวศตามธรรมชาติถูกทำลาย

๓) มลภาวะทางสายตาจากสิ่งปลูกสร้าง ป้ายโฆษณา ความแออัด ขาดการจัดระเบียบของกิจกรรมต่างๆ บริเวณตลาดน้ำ ทางเดินเท้าริมน้ำคลองอัมพวา และกิจกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น ความแออัดและความคับคั่งของเรือยนต์

๔) ขาดกฎระเบียบ มาตรการการควบคุมการปลูกสร้างอาคาร สิ่งก่อสร้าง การใช้ประโยชน์ที่ดิน และการจัดการสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ส่งผลต่อการทำลายเอกลักษณ์ที่โดดเด่น และภูมิทัศน์วัฒนธรรมของเมือง เช่น ผังเมืองรวม เขตคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และเทศบัญญัติต่างๆ เป็นต้น

๕) เทศบาลตำบลอัมพวา ควรออกเทศบัญญัติและข้อบังคับตำบล รวมถึงการกำหนดระเบียบ และข้อบังคับในการใช้ประโยชน์พื้นที่ริมคลอง การใช้ที่ดินริมคลองอัมพวา และอื่นๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อพื้นที่

เช่น จำนวนเรือ การจัดระเบียบของเรือ การควบคุมเสียงดัง ความเร็วของเรือและคนขับเรือ และการกำหนดท่าเรือที่เหมาะสม รวมถึงข้อกำหนดที่จำเป็นต่อการรักษาเอกลักษณ์ หรืออัตลักษณ์ชุมชนริมน้ำคลองอัมพวา อาทิ รูปแบบอาคาร สี วัสดุ เป็นต้น

๖) ควรประกาศให้ชุมชนริมคลองอัมพวาเป็นแหล่งมรดกแห่งชาติ เนื่องจากคลองอัมพวา เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญและมีความโดดเด่นทั้งทางด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม และยังมีความเป็นอัตลักษณ์ชุมชนริมน้ำของตน นอกจากนี้พื้นที่อัมพวายังเป็นพื้นที่โครงการนำร่องเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมคลองอัมพวา ที่ได้แสดงถึงคุณค่าด้านต่างๆ อาทิ คุณค่าความสำคัญของพื้นที่ แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมคลองอัมพวา กำหนดระเบียบข้อบังคับในการใช้ประโยชน์คลองและการใช้ที่ดินริมฝั่งคลอง และคู่มือการออกแบบอาคารและสิ่งปลูกสร้างในเขตอนุรักษ์ชุมชนและสภาพแวดล้อมคลองอัมพวา ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินการต่างๆ มีประโยชน์ต่อการดำเนินงาน หรือการกำหนดเขตพื้นที่และมาตรการการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในบริเวณพื้นที่จังหวัดภูเก็ต ที่ได้มีการประกาศเป็นพื้นที่เขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม หรือย่านอาคารเก่า จังหวัดภูเก็ต ที่มีอาคารสถาปัตยกรรมแบบชิโน-โปรตุกีส ซึ่งการประกาศฯ ดังกล่าว จะมีแนวทางและมาตรการต่างๆ การได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานในพื้นที่ ดังนั้น ผู้ประกอบการ หน่วยงานราชการ หรือเจ้าของอาคารดังกล่าว หากจะต้องมีการพัฒนา หรือปรับปรุงรูปแบบอาคาร สี วัสดุ ส่วนประกอบต่างๆ ก็จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดไว้ตามระเบียบ หรือข้อกำหนดที่ได้กำหนดขึ้น

๗) ขาดกระบวนการสร้างความรู้ ความเข้าใจ รวมถึงสื่อ หรือคู่มือในการเผยแพร่ต่างๆ ที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ในด้านการอนุรักษ์แม่น้ำ คู คลอง ให้กับกลุ่มเป้าหมายต่างๆ เช่น เยาวชน ชุมชน ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ พระภิกษุ ผู้ประกอบการในด้านการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม โฮมสเตย์ เรือ และร้านค้าต่างๆ เป็นต้น

๘) ขาดการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันในพื้นที่

๙) แผนปฏิบัติการต่างๆ ที่มีในพื้นที่คลองอัมพวา ขาดการนำไปสู่การปฏิบัติและการติดตามประเมินผล

๑๐) การขาดความต่อเนื่องระหว่างคนแต่ละรุ่น คือ ขาดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนรุ่นหนุ่มสาว และผู้สูงอายุ ทำให้เกิดช่องว่างทางความรู้ภายในพื้นที่ที่สั่งสมมาในอดีต รวมถึง การปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน และการสอดส่องดูแลกันภายในชุมชนก็ลดลง

๑๑) การลดลงไปของการมีส่วนร่วมในประเพณีและเทศกาลประจำปีเดิม เช่น เทศกาลแข่งเรือในแม่น้ำแม่กลอง เป็นต้น

๓. กรอบแนวคิดในการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ชุมชน ริมน้ำ คู คลอง: พื้นที่นำร่อง คลองอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

องค์ประกอบที่สำคัญในการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ชุมชนริมน้ำ คู คลอง: พื้นที่นำร่องคลองอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ประกอบด้วย ภาพที่ ๓

๑) องค์ประกอบด้านกายภาพที่เหมาะสม ได้แก่ การอนุรักษ์ที่มีเอกลักษณ์และคุณค่าของชุมชน การควบคุมการพัฒนาที่เหมาะสมและการปรับปรุงหรือฟื้นฟูบริเวณที่เสื่อมโทรมให้กลับสู่สภาพที่ดี

๒) องค์ประกอบทางเศรษฐกิจที่เหมาะสม ได้แก่ การพัฒนาการท่องเที่ยวฐานชุมชน (Community-based Tourism) ตามหลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการกระจายรายได้ของชุมชน

- ๓) องค์ประกอบทางสังคม วัฒนธรรมที่เหมาะสม ได้แก่ การอนุรักษ์วิถีชีวิตและประเพณีที่ดั้งเดิม การสร้างความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและมรดกทางชาติ
- ๔) องค์ประกอบทางการบริหารและการเมืองที่เหมาะสม ได้แก่ การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และพัฒนา และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเครือข่าย

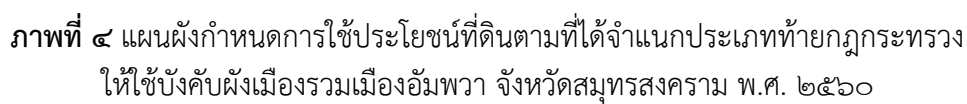

ภาพที่ ๓ แนวคิดในการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ชุมชนริมน้ำ คู คลอง: พื้นที่น้ำร่อง คลองอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

๔. ผังเมืองรวมเมืองอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ผังเมืองรวมเมืองอัมพวา ได้มีการปรับปรุงผังครั้งที่ ๑ ประกาศเป็นกฎกระทรวงผังเมืองรวมเมืองอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม (พ.ศ. ๒๕๔๕) ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ ถึงวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ มีพื้นที่วางผังทั้งหมด ๑๔.๙๔ ตารางกิโลเมตร บังคับใช้ในท้องที่ตำบลบางช้าง ตำบลแควอ้อม ตำบลอัมพวา ตำบลสวนหลวง อำเภออัมพวา และตำบลบ้านปรก ตำบลบางขันแตก ตำบลท้ายหาด อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม และได้ขยายระยะเวลาการใช้บังคับต่อไปอีกสองครั้ง (ครั้งละ ๑ ปี) โดยสิ้นสุดการใช้บังคับ เมื่อวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ และต่อมากรมโยธาธิการและผังเมืองได้ถ่ายโอนภารกิจการวางแผนและจัดทำผังเมืองรวมเมืองอัมพวา ให้แก่เทศบาลตำบลอัมพวา เทศบาลตำบลเหมืองใหม่ เทศบาลตำบลสวนหลวง องค์การบริหารส่วนตำบลท่าคา องค์การบริหารส่วนตำบลบางช้าง องค์การบริหารส่วนตำบลบางแค องค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่ องค์การบริหารส่วนตำบลบางนางลี่ องค์การบริหารส่วนตำบลวัดประดู่ องค์การบริหารส่วนตำบลปลายโพรงพาง องค์การบริหารส่วนตำบลแควอ้อม องค์การบริหารส่วนตำบลยี่สาร และองค์การบริหารส่วนตำบลแพรกหนามแดง เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๔๘ โดยในการดำเนินการปรับปรุงผังเมืองรวมเมืองอัมพวา (ปรับปรุงครั้งที่ ๒) ได้มีการขยายเขตผังเมืองรวม มีพื้นที่วางผังประมาณ ๑๗๐ ตารางกิโลเมตร เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของอำเภออัมพวา และประกาศเป็นกฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมเมืองอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พ.ศ. ๒๕๖๐ ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๐ ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบัน ภาพที่ ๔

๕. การติดตามแผนปฏิบัติการฯ

๕.๑ ผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการฯ

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ได้ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้แผนปฏิบัติการเพื่อการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมชุมชนริมแม่น้ำ คู คลอง: คลองอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๒) ได้แก่ ๑) กรมศิลปากร ๒) กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ๓) กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ๔) กรมโยธาธิการและผังเมือง ๕) กรมทรัพยากรน้ำ ๖) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสงคราม ๗) สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคสาขาสมุทรสงคราม ๘) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ๙) เทศบาลตำบลอัมพวา ๑๐) สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสมุทรสงคราม ๑๑) สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสมุทรสงคราม ๑๒) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสมุทรสงคราม และ ๑๓) หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม ๑๔) สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดสมุทรสงคราม และ ๑๕) สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม รวม ๑๕ หน่วยงาน เพื่อติดตามความก้าวหน้าและขอทราบผลการดำเนินงาน รวมทั้งปัญหาอุปสรรคของแผนปฏิบัติการฯ ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๒ ภายใต้ ๖ แผนงาน ประกอบด้วย

๑. แผนงานส่งเสริมการมีส่วนร่วมและประชาสัมพันธ์
๒. แผนงานส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการท่องเที่ยวของชุมชน
๓. แผนงานด้านสังคมและวัฒนธรรม
๔. แผนงานการจัดระเบียบการใช้ที่ดินบริเวณชุมชนริมน้ำคลองอัมพวา
๕. แผนอนุรักษ์และฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
๖. แผนการติดตามและประเมินผล

สามารถสรุปผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการฯ ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๒ ได้ดังนี้

ตารางที่ ๑ ผลการติดตามแผนปฏิบัติการเพื่อการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมชุมชนริมแม่น้ำ คู คลอง: พื้นที่นาร่อง คลองอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๒)

แผนงาน/กิจกรรม	ช่วงเวลาดำเนินงานและงบประมาณ (บาท)					หน่วยงาน รับผิดชอบ	การดำเนินงาน
	พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๒						
	๒๕๕๘	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒		
๑. แผนงานส่งเสริมการมีส่วนร่วมและประชาสัมพันธ์							
๑.๑ จัดทำคู่มือการอนุรักษ์ พัฒนาและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมคู คลอง ในพื้นที่คลองอัมพวาทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้กับเยาวชน เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (AC) และสร้างมูลค่าของท้องถิ่น	๔๓,๘๐๐	-	-	-	-	หน่วยอนุรักษ์ฯ จังหวัดสมุทรสงคราม	- รวบรวมและจัดทำหนังสือ “ตลาดน้ำอัมพวา”
๑.๒ จัดทำเอกสารเผยแพร่เกี่ยวกับคุณค่าและความสำคัญของมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น การท่องเที่ยวทางน้ำ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คลองอัมพวา	-	-	๓๐๐,๐๐๐	๓๐๐,๐๐๐	๑,๐๐๐,๐๐๐	วัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสงคราม	- ประเพณีลอยกระทงกาบกล้วยเมืองแม่กลอง - โครงการสมุทรสงครามตามรอยเสด็จทางชลมารค
๑.๓ การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อวิทยุโทรทัศน์ชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมคลองอัมพวา	๑๙,๕๐๐	-	๑๙,๐๐๐	-	-	ประชาสัมพันธ์เทศบาลตำบลอัมพวา	- การปรับปรุงเว็บไซต์เทศบาลตำบลอัมพวา

ตารางที่ ๑ ผลการติดตามแผนปฏิบัติการเพื่อการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมชุมชนริมแม่น้ำ คู คลอง: พื้นที่นาร่อง คลองอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๒)

แผนงาน/กิจกรรม	ช่วงเวลาดำเนินงานและงบประมาณ (บาท)					หน่วยงานรับผิดชอบ	การดำเนินงาน
	พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๒						
	๒๕๕๘	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒		
							- การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์
๑.๔ จัดทำเอกสารเผยแพร่เกี่ยวกับคุณค่าและความสำคัญของมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น การท่องเที่ยวทางน้ำ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คลองอัมพวา	๓,๑๒๙,๓๐๐	-	๘๑,๐๐๐	๑๘๕,๐๐๐	๖๔๒,๐๐๐	สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสมุทรสงคราม	- จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์แผนที่บอกแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรสงคราม - โครงการสำรวจการท่องเที่ยวในจังหวัดสมุทรสงคราม - ผลิตสื่อเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรสงคราม
๑.๕ ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความร่วมมือไม่ทิ้งของเสียทุกชนิดลงคลอง อัมพวา มุ่งเน้นผู้อาศัยและผู้ประกอบการโดยตรง	๕,๘๕๐	๕,๘๕๐	๑๒,๔๖๐	-	-	สาธารณสุขเทศบาลตำบลอัมพวา	- การพัฒนาผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว
๑.๖ จัดอบรมเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำ พระภิกษุ ครู เยาวชน หน่วยงานในท้องถิ่น และผู้ประกอบการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมคลองอัมพวา และการจัดการภูมิทัศน์	-	๓๘,๐๐๐	-	-	อยู่ระหว่างดำเนินการ (เดือนสิงหาคม ๒๕๖๒)	หน่วยอนุรักษ์ฯ จังหวัดสมุทรสงคราม	- การเสริมสร้างศักยภาพเยาวชนในท้องถิ่นเกี่ยวกับการอนุรักษ์พัฒนาและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมคลองอัมพวา
๒. แผนงานส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการท่องเที่ยวของชุมชน							
๒.๑ จัดให้มีการฝึกและพัฒนาทักษะ ในการผลิตสินค้าเพื่อส่งเสริมให้เกิดผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและของที่ระลึกโดยชุมชน	๔๔,๖๘๐	๓๔,๔๘๐	๑๑,๑๔๐	-	-	เทศบาลตำบลอัมพวา	- การสนับสนุนและส่งเสริมภาคเกษตรกรรมของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบลอัมพวา และศึกษาดูงาน
	๗๐,๘๗๕	-	๙๐,๐๐๐	-	-	สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสมุทรสงคราม	- การพัฒนามาตรฐานบริการอาหารเพื่อการท่องเที่ยว - จัดอบรมส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดสมุทรสงคราม และจัดทำสติกเกอร์ส่งเสริมการรักษาความปลอดภัยทางเรือ

ตารางที่ ๑ ผลการติดตามแผนปฏิบัติการเพื่อการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมชุมชนริมแม่น้ำ คู คลอง: พื้นที่น้ำร่อง คลองอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๒)

แผนงาน/กิจกรรม	ช่วงเวลาดำเนินงานและงบประมาณ (บาท)					หน่วยงาน รับผิดชอบ	การดำเนินงาน
	พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๒						
	๒๕๕๘	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒		
๒.๒ การเสริมสร้างศักยภาพและให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการและประชาชนในท้องถิ่นเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการประกอบกิจการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	๗๔,๐๐๐	-	๙๗,๐๐๐	๒๑๑,๐๐๐	๑๔๐,๐๐๐	สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสมุทรสงคราม	- การเพิ่มประสิทธิภาพบุคลากร และเครือข่ายชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรสงคราม
	๔๓,๕๘๐	๙๖,๕๔๐	๙๓,๕๔๐	-	-	เทศบาลตำบลอัมพวา	- การอบรมให้ความรู้เรื่องพลังงานทดแทนและศึกษาดูงาน
๒.๓ ส่งเสริมการจัดงานการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชน-ตลาดเก่า คลองอัมพวาทุกปี	-	-	๒,๕๖๖,๕๐๐	๓๙๘,๐๐๐	๓๙๘,๐๐๐	๑. สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสมุทรสงคราม ๒. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	- ส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวในเมืองต้องห้ามพลาด - กิจกรรมตกกุ้งแม่น้ำนานาชาติ บริเวณ อุทยาน ร.๒ อำเภออัมพวา เพื่อสืบสานวิถีชีวิตลุ่มน้ำแม่กลองและยกระดับให้สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นเครือข่ายเดียวกัน - จัดกิจกรรม บันจिरยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่อำเภออัมพวาและอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม
	๕๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐	-	-	-	เทศบาลตำบลอัมพวา	
๒.๔ พัฒนาให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนริมน้ำ เพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชนจากการให้บริการนำเที่ยว และการขายสินค้าที่ผลิตในชุมชน	๕,๓๑๙,๔๐๐	๖๐๐,๐๐๐	-	๓๔๑,๐๐๐	๓๔๑,๐๐๐	๑. สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสมุทรสงคราม ๒. จังหวัดสมุทรสงคราม	- การปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำจังหวัดสมุทรสงคราม - ส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยววิถีเกษตรของจังหวัดสมุทรสงคราม - จัดกิจกรรม วิ่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ตารางที่ ๑ ผลการติดตามแผนปฏิบัติการเพื่อการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมชุมชนริมแม่น้ำ คู คลอง: พื้นที่นาร่อง คลองอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๒)

แผนงาน/กิจกรรม	ช่วงเวลาดำเนินงานและงบประมาณ (บาท)					หน่วยงาน รับผิดชอบ	การดำเนินงาน
	พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๒						
	๒๕๕๘	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒		
๓. แผนงานด้านสังคมและวัฒนธรรม							
๓.๑ การจัดอบรมหรือให้ความรู้เรื่อง การอนุรักษ์อาคารเก่า ชุมชนเก่าและสิ่งแวดล้อมบริเวณโดยรอบริมคลองอัมพวา	๑๑,๒๐๐	๓๒,๘๐๐	๓๔,๓๐๐	-	-	หน่วยอนุรักษ์ฯ จังหวัดสมุทรสงคราม	- นำเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติและศิลปกรรมโดยรอบ - สำรวจ ติดตาม ตรวจสอบสภาพแวดล้อม แหล่งธรรมชาติและศิลปกรรม พร้อมทั้งให้ความรู้แก่เยาวชนในพื้นที่
๓.๒ การส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากผู้สูงอายุสู่เยาวชนและคนรุ่นใหม่	๑๓๙,๖๐๐	๙๒,๒๐๐	๑๑๐,๔๐๐	-	อยู่ระหว่างดำเนินการ	เทศบาลตำบลอัมพวา	- การเรียนรู้กับครู ภูมิปัญญาท้องถิ่น - ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนรู้
๓.๓ การจัดตั้งและฝึกอบรมอาสาสมัครท้องถิ่น เพื่อเพิ่มศักยภาพในการเฝ้าระวังและรักษาความปลอดภัยให้กับชุมชนและสภาพสิ่งแวดล้อมธรรมชาติแม่น้ำ คู คลอง	๓๐,๐๐๐	๒๙,๕๐๐	๑๔,๕๗๕	๑๙,๘๕๐	-	เทศบาลตำบลอัมพวา	- การอบรมอาสาสมัครรักษาสีสิ่งแวดล้อมและทัศนศึกษาดูงาน - การฝึกอบรมอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน - การจัดฝึกอบรมดับเพลิงและช่วยผู้ประสบภัยให้กับประชาชน เยาวชน และนักเรียน
๓.๔ การจัดระเบียบ ความสะอาด และรักษาสิ่งแวดล้อมบริเวณวัด โบราณสถาน และชุมชนริมคลองอัมพวา	๑๔,๐๔๐	-	๑๘,๑๓๐	๘,๕๕๘	๒๑,๙๐๐	เทศบาลตำบลอัมพวา	- การรณรงค์ชุมชนร่วมพัฒนารักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองในวันสำคัญต่างๆ
๓.๕ จัดกิจกรรมทางน้ำ เพื่อฟื้นฟูวิถีชีวิตชุมชนริมน้ำ และสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่น	๑๓๐,๐๐๐	๒๑๙,๗๕๐	๕๐,๐๐๐	-	-	๑. เทศบาลตำบลอัมพวา ๒. สำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรสงคราม	- การส่งเสริมและสนับสนุนงานประเพณีท้องถิ่น - การจัดงานประเพณีลอยกระทง

ตารางที่ ๑ ผลการติดตามแผนปฏิบัติการเพื่อการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมชุมชนริมแม่น้ำ คู คลอง: พื้นที่นาร่อง คลองอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๒)

แผนงาน/กิจกรรม	ช่วงเวลาดำเนินงานและงบประมาณ (บาท)					หน่วยงาน รับผิดชอบ	การดำเนินงาน
	พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๒						
	๒๕๕๘	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒		
						๓. การท่องเที่ยว แห่งประเทศไทย	
๓.๖ โครงการอนุรักษ์และพัฒนา โบราณสถานวัด อัมพวันเจติยาราม	-	-	๗,๕๐๐,๐๐๐	๖,๐๐๐,๐๐๐	-	๑. สำนักศิลปากรที่ ๑ ราชบุรี ๒. กรมศิลปากร	
๔. แผนงานการจัดระเบียบการใช้ที่ดินบริเวณชุมชนริมน้ำคลองอัมพวา							
๔.๑ การเสริมสร้างศักยภาพบุคลากร ชุมชนและเยาวชนให้มีความรู้ความเข้าใจ ความสามารถในการปรับปรุงสิ่งแวดล้อม ภูมิ ทัศน์ชุมชนริมคลองอัมพวา	๔๒,๕๘๐	-	-	-	-	สำนักงานนโยบาย และแผนทรัพยากร ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	- ประชุม เจริญ ปฏิบัติการโครงการ เสริมสร้างศักยภาพ บุคลากรในท้องถิ่น และผู้ประกอบการ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม คลองอัมพวา
๔.๒ การกำหนดระเบียบและข้อบังคับ ต่างๆ ในการใช้ประโยชน์ที่ดินริมคลอง อัมพวา	✓	✓	✓	✓	✓	กรมโยธาธิการและ ผังเมือง	- การปรับปรุงผัง เมืองรวมเมืองอัมพ วา (ปรับปรุงครั้งที่ ๒) ได้มีการขยายเขต ผังเมืองรวม มีพื้นที่ วางผังประมาณ ๑๗๐ ตาราง กิโลเมตร เพื่อให้ ครอบคลุมพื้นที่ ทั้งหมดของอำเภอ อัมพวา และประกาศ เป็นกฎกระทรวงให้ ใช้บังคับผังเมืองรวม เมืองอัมพวา จังหวัด สมุทรสงคราม พ.ศ. ๒๕๖๐ ใช้ บังคับตั้งแต่วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๐ ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบัน
๔.๓ สนับสนุนการปรับปรุงภูมิทัศน์ของ ถนนเดิน ริมคลอง เพื่อส่งเสริมความเป็น ระเบียบของพื้นที่และการท่องเที่ยวริม คลองอัมพวา	-	๑,๐๐๐,๐๐๐	๑,๐๐๐,๐๐๐	-	-	๑. เทศบาลตำบล อัมพวา ๒. เทศบาลตำบล กระดังงา ๓. กรมโยธาธิการ และผังเมือง	- การปรับปรุงภูมิ ทัศน์ริมคลอง - การปรับปรุงภูมิ ทัศน์ตลาดน้ำทางเดิน ริมคลอง วัดเกาะแก้ว วัดเกาะใหญ่ วัดไทร

ตารางที่ ๑ ผลการติดตามแผนปฏิบัติการเพื่อการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมชุมชนริมแม่น้ำ คู คลอง: พื้นที่น้ำร่อง คลองอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๒)

แผนงาน/กิจกรรม	ช่วงเวลาดำเนินงานและงบประมาณ (บาท)					หน่วยงาน รับผิดชอบ	การดำเนินงาน
	พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๒						
	๒๕๕๘	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒		
๕. แผนอนุรักษ์และฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม							
๕.๑ การเสริมสร้างสมรรถนะให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย	๑๕,๐๐๐	๑๕,๐๐๐	๑๕,๐๐๐	๑๕,๐๐๐	อยู่ระหว่างดำเนินการ	๑. สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสมุทรสงคราม ๒. กรมควบคุมมลพิษ	- การให้ความรู้ในการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อมในชุมชนริมคลองอัมพวา
๕.๒ ฟื้นฟูประเพณีการลงแขกเก็บขยะและเก็บขยะมูลฝอยบริเวณริมคลองอัมพวาและคลองเชื่อมโยง	๑๔,๐๔๐	-	๑๘,๑๓๐	๘,๕๕๘	๒๑,๙๐๐	เทศบาลตำบลอัมพวา	- การจัดกิจกรรมจัดการขยะมูลฝอย - การจัดกิจกรรมกำจัดผักตบชวาในลำคลอง
๕.๓ จัดทำคู่มือและกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกต่อชุมชนริมคลองอัมพวาและแหล่งท่องเที่ยวการเกษตร	๓,๖๗๐,๐๐๐	-	๒๓๕,๐๐๐	๑,๘๐๐,๐๐๐	๑,๙๔๕,๐๐๐	๑. สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสมุทรสงคราม ๒. จังหวัดสมุทรสงคราม	- จัดทำหุ่นลอยแพ ณ บริเวณตลาดน้ำท่าคาเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว และส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน - โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีเกษตร - ปรับปรุงภูมิทัศน์ป้ายบอกทางและป้ายสื่อความหมาย
๕.๔ การตรวจสอบคุณภาพน้ำ คุณภาพของเรือ และตรวจวัดระดับเสียงอย่างสม่ำเสมอ							
๑) การตรวจสอบคุณภาพน้ำ	๕๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐	๗๒,๓๕๐	อยู่ระหว่างดำเนินการ	๑. สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสมุทรสงคราม ๒. กรมควบคุมมลพิษ ๓. เทศบาลตำบลอัมพวา	- จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเสริมสร้างความรู้เรื่องการใช้อุปกรณ์ตรวจวัดคุณภาพน้ำ และการเก็บตัวอย่างน้ำ
๒) การตรวจสอบคุณภาพเรือ	๕๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐	๑. สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคสาขาสมุทรสงคราม ๒. กรมควบคุมมลพิษ ๓. สำนักงานทรัพยากร	☐ การตรวจสอบคุณภาพเรือ - การกำหนดหรือจัดวางระเบียบเกี่ยวกับเรือ เช่น ตรวจสอบคุณภาพเรือ ทะเบียนเรือ

ตารางที่ ๑ ผลการติดตามแผนปฏิบัติการเพื่อการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมชุมชนริมแม่น้ำ คู คลอง: พื้นที่นาร่อง คลองอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๒)

แผนงาน/กิจกรรม	ช่วงเวลาดำเนินงานและงบประมาณ (บาท)					หน่วยงาน รับผิดชอบ	การดำเนินงาน
	พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๒						
	๒๕๕๘	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒		
						ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมจังหวัด สมุทรสงคราม ๔. เทศบาลตำบล อัมพวา	พฤติกรรมคนขับเรือ และความเร็วของ เรือ
๖. แผนการติดตามและประเมินผล การประเมินผลการอนุรักษ์ พัฒนา และ ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม ชุมชนริมแม่น้ำ คู คลอง: พื้นที่นาร่อง คลองอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๒)	✓	✓	✓	✓	๑๐,๐๐๐	สำนักงานนโยบาย และแผนทรัพยากร ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	- มีการติดตามและ ประเมินผลเป็น ประจำทุกปี อย่าง ต่อเนื่อง

๕.๒ ปัญหา อุปสรรค

จากการติดตามแผนปฏิบัติการฯ พบปัญหา อุปสรรค ได้แก่

๑) การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการฯ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่มีการดำเนินการในบางโครงการ/กิจกรรม เนื่องจาก

- หน่วยงานไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณตามแผนปฏิบัติการฯ ที่ต่อเนื่อง
- เจ้าหน้าที่บางหน่วยงานไม่ทราบถึงแผนปฏิบัติการฯ เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลง

เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ

- หน่วยงานมีภารกิจสำคัญอื่นๆ ทำให้แผนปฏิบัติการฯ ในบางแผนงาน/กิจกรรม ไม่สามารถถูกนำไปใช้อย่างแท้จริง

๒) ประเด็นปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับชุมชนอัมพวา ส่งผลให้ระบบนิเวศตามธรรมชาติ และภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนถูกทำลาย ได้แก่

- การบุกรุกพื้นที่สาธารณะริมน้ำ บริเวณริมสองฝั่งคลองอัมพวา และลำน้ำสายต่างๆ
- เกิดมลภาวะทางสายตา จากสิ่งปลูกสร้าง ป้ายโฆษณา ตามสถานที่ต่างๆ ภายในชุมชน

และกิจกรรมที่ไม่เหมาะสม

- เกิดมลภาวะทางเสียงและความแออัดคับคั่งของเรือยนต์บริเวณคลองอัมพวา
- ความแออัด และขาดการจัดระเบียบของกิจกรรมต่างๆ บริเวณตลาดน้ำและทางเดิน
- ปัญหาขยะมูลฝอยเกิดขึ้นจำนวนมาก ประเภทพลาสติกและโฟม
- พื้นที่เกษตรชั้นดีลดลง ถูกเปลี่ยนไปเป็นพื้นที่สิ่งปลูกสร้างต่างๆ
- ขาดการบำรุงรักษาอาคารเก่าที่มีคุณค่า และการจัดการอาคารและสิ่งปลูกสร้างที่ผิดวิธี
- ขาดการควบคุมรูปแบบสิ่งปลูกสร้าง และการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสม

ของบริบทของชุมชน เช่น การบุกรุกพื้นที่สาธารณะริมน้ำ และลำน้ำสายต่างๆ โดยเฉพาะคลองอัมพวา

๓) ดัชนีคุณภาพน้ำทั่วไป หรือ Water Quality Index (WQI) ของแม่น้ำแม่กลอง บริเวณ ใกล้เคียงคลองอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๕๖ – ๒๕๖๑

ตารางที่ ๒ คุณภาพน้ำแม่น้ำแม่กลอง ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๖๑

สถานี	ที่ตั้ง	ค่า WQI						คุณภาพน้ำ
		พ.ศ. ๒๕๕๖	พ.ศ. ๒๕๕๗	พ.ศ. ๒๕๕๘	พ.ศ. ๒๕๕๙	พ.ศ. ๒๕๖๐	พ.ศ. ๒๕๖๑	
MK01	ปากน้ำแม่กลอง อ.เมือง	๕๘	๖๓	๖๖	๖๗	๖๙	๖๔	คุณภาพ น้ำพอใช้
MK02	หน้าโรงพยาบาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า อ.เมือง	๖๑	๖๓	๖๔	๖๖	๖๗	๖๕	คุณภาพ น้ำพอใช้
MK03	สะพานสมเด็จพระศรี สุริเยนทร์ อ.อัมพวา	๖๐	๕๖	๖๓	๖๗	๖๗	๖๖	คุณภาพ น้ำพอใช้
MK04	สะพานสมเด็จพระ อัมรินทร์ อ.บางคนที	๖๑	๕๗	๖๘	๖๖	๖๘	๖๙	คุณภาพ น้ำพอใช้

หมายเหตุ : ค่าดัชนีคุณภาพน้ำทั่วไป (Water Quality Index : WQI) เพื่อใช้อธิบายคุณภาพน้ำทั่วไป ซึ่งนำค่าของดัชนีวัดคุณภาพน้ำ ๕ พารามิเตอร์ มาคิดคำนวณ ได้แก่ ปริมาณออกซิเจนที่ละลายน้ำ (Dissolved Oxygen : DO) ความสกปรกในรูปสารอินทรีย์ (Biochemical Oxygen Demand : BOD) แบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมด (Total Coliform Bacteria : TCB) แบคทีเรียกลุ่มฟีคอล โคลิฟอร์ม (Fecal Coliform Bacteria : FCB) และแอมโมเนีย (Total Ammonia : NH3) มีค่าคะแนนอยู่ระหว่าง ๐-๑๐๐ โดยแบ่ง เกณฑ์คุณภาพน้ำได้ดังนี้ คะแนน ๐-๓๐ คุณภาพน้ำเสื่อมโทรมมาก ๓๑-๖๐ คุณภาพน้ำเสื่อมโทรม ๖๑-๗๐ คุณภาพน้ำพอใช้ ๗๑-๙๐ คุณภาพน้ำดี ๙๑-๑๐๐ คุณภาพน้ำดีมาก

๕.๓ ปัจจัยแห่งความสำเร็จของแผนปฏิบัติการฯ

แม้ว่าหน่วยงานรับผิดชอบหลัก และหน่วยงานสนับสนุน จะไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณตาม แผนปฏิบัติการฯ ดังกล่าว แต่ผลการดำเนินการตามภารกิจต่างๆ ของหน่วยงาน มีความสอดคล้องกับ แผนงาน/กิจกรรม/โครงการ ตามแผนปฏิบัติการฯ เนื่องจากหน่วยงานจังหวัดและหน่วยงานท้องถิ่นในจังหวัด สมุทรสงคราม มีการดำเนินการร่วมกันอย่างบูรณาการ

๕.๔ ศักยภาพของพื้นที่อัมพวา

๑) ประชาชนจังหวัดสมุทรสงครามมีการรักษาวิถีชีวิตแบบเดิม เช่น การทำเกษตร การสัญจรทางน้ำ การค้าขายทางน้ำ และอื่นๆ ซึ่งล้วนแล้วแต่ผูกพันกับสภาพธรรมชาติในพื้นที่ที่มีการใช้อย่างเหมาะสม ให้สม กับเป็นจังหวัด ๓ น้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร ดังนั้น วิถีชีวิตแบบเดิมและสิ่งแวดล้อมที่สมบูรณ์ทำ ให้เป็นจุดแข็งของจังหวัดสมุทรสงคราม

๒) การทำเกษตรแบบเดิม พร้อมกับลด เลิกการใช้สารเคมี จะยิ่งทำให้สร้างคุณค่าและรักษาสภาพ สิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น

๕.๕ ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๑) ควรให้ความร่วมมือและสนับสนุนด้านงบประมาณกับหน่วยอนุรักษ์ฯ ในการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมกับเยาวชนอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นเครือข่ายหลักที่สำคัญในพื้นที่

๒) การติดตามและประสานงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ได้แก่ จำเป็นต้องมีการลงพื้นที่เพื่อชี้แจงให้หน่วยงานรับทราบและเข้าใจ รวมทั้ง ควรมีการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานและประชาชนให้มากยิ่งขึ้น

๓) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และชุมชนในพื้นที่ ควรมีการทบทวนหรือปรับปรุงแผนปฏิบัติการฯ อย่างบูรณาการ และควรมีการผลักดันให้มีการนำแผนปฏิบัติการฯ ไปกำหนดหรือบรรจุในแผนพัฒนาของอำเภออัมพวา หรือจังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของพื้นที่ และรักษาคุณค่าทางภูมิณีเวศอย่างแท้จริง

๔) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญและพิจารณาจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาของท้องถิ่น หรือภารกิจที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์และสิ่งแวดล้อมต่างๆ

๕) ควรมีการเชื่อมโยงการดำเนินงานของพื้นที่อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่อัมพวา เช่น ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ในระดับจังหวัด พื้นที่ลุ่มน้ำ และพื้นที่ป่าชายเลน เป็นต้น จะทำให้มีการบูรณาการมากยิ่งขึ้น